

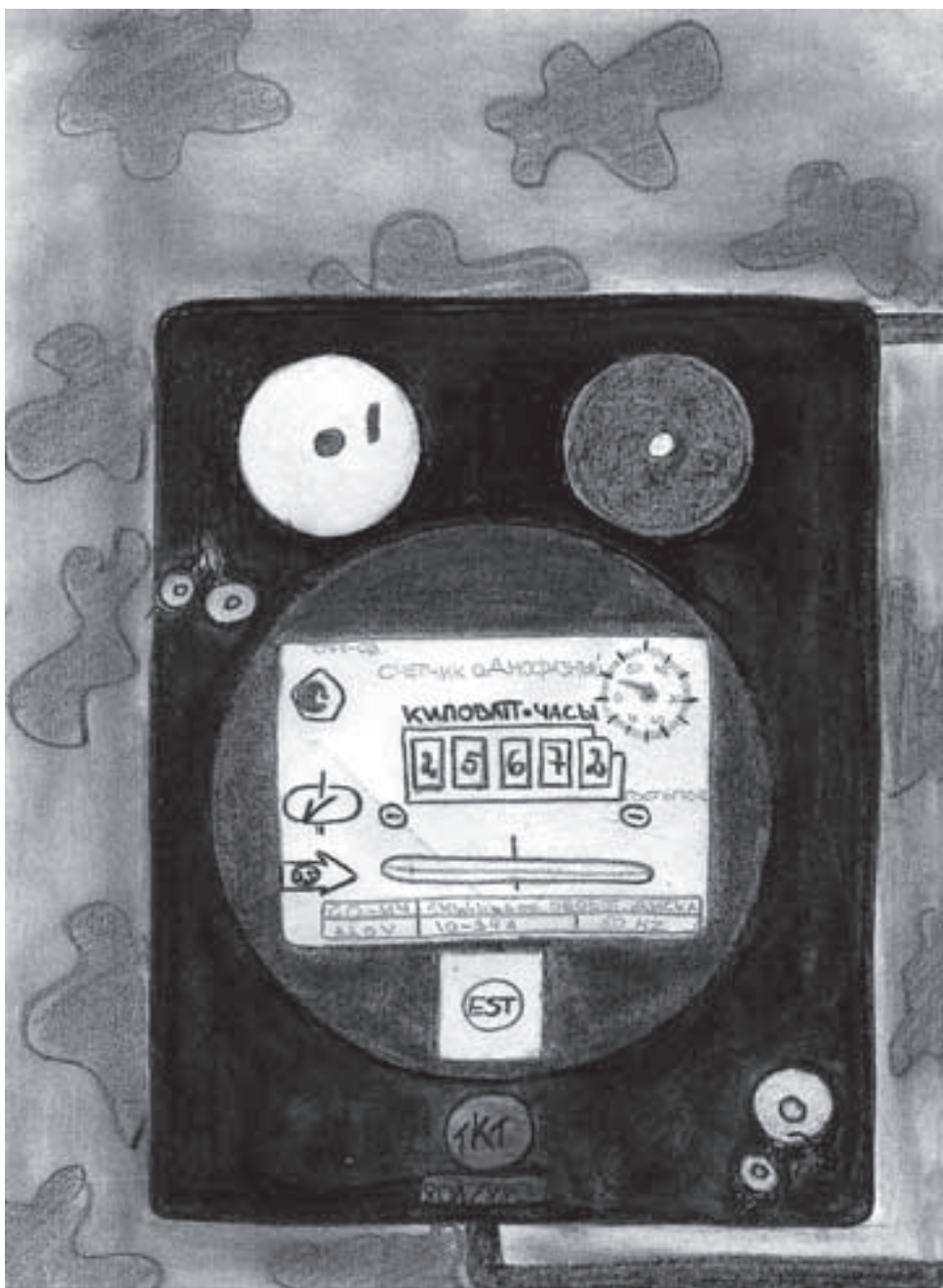

The Bulletin Bülletään

NR.2/2003

SISUKORD

Baltimaade koolid säästva arengu eest	2-3
Vanapaberi kogumise ja sorteerimise korraldamine Ristiku Põhikoolis	2
Olen teadlik tarbija	2
Energiasäästu programm Viljandi C.R.Jakobsoni Gümnaasiumis	4
Meie maailm on muutunud	4
Säästev energiatarbimine Kohtla Põhikoolis ..	4
Täna säästan mina, tulevikus võidame kõik! ..	5
Energia säästmise Kuuste Põhikoolis	6
Kooli küttesüsteem	6
Säästes elektrit Matsalu lahe ääres säästame loodust Kirde-Eestis	6
Inimene, majandus, säästev areng	6
Tarbimise ja prügimajanduse efektiivsemaks muutmine Tartu Loodusmaja ökorühmade toetusel Meie maailm on muutunud	8

Pliatsijoonistus "Voolumõõtja". Autor: Eve Rüütli Kuuste Põhikoolist

Baltimaade koolid säästva arengu eest

2001.–2003. aastal viidi ellu rahvusvaheline ühisprojekt “Baltimaade koolid säästva arengu eest”. Projektist võtsid osa Läti, Leedu ja Eesti koolid, tehes seda oma riigi regionaalse keskkonnakeskuse (REC) kaudu. Tegevust koordineeris Hollandi firma Royal Haskoning, rahastajaks oli Hollandi Välisministeeriumi Matra Programm. Projekt järgis rahvusvahelise organisatsiooni Global Action Plan (GAP) metoodikat.

Projekti aluseks oli ökorühmade programm, mis on tuntud mitmes Euroopa riigis. Sellest programmist lähtudes tulevad inimesed kokku, et leida oma võimalused, kuidas keskkonnasõbralikult elada. Oluline on õppida üksteise kogemustest.

Meie projekti sihtrühmaks olid koolid. Projekti tulemusena anti välja “Meie ökorühma töövihik” eesti ja vene keeles, toimusid koolitused täiskasvanutele, millest võttis osa rohkem kui 125 huvilist. Üle 400 õpilase tegutses ökorühmades, mille töö tulemused võetakse kokku suvisel kokkutulekul Pärnumaal. Lisaks Matra fondile toetasid meid ka Eesti Energia RAS ning Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Koolidele loodi väike fond säästva arengu projektide toetamiseks ja ökorühmade töö käivitamiseks. Käesolev bulletin tutvustab Matra poolt toetatud koolide projekte.

VANAPABERI KOGUMISE JA SORTEERIMISE KORRALDAMINE RISTIKU PÕHIKOO LIS

Tallinna Ristiku Põhikool korraldas ümber oma kooli prügimajanduse. Koolis tekkivat paberiprahti koguti ja sorteeriti selles koolis juba varem, kuid toetuse abil muretseti kiiresti lagunevate pappkastide asemele tugevamad plastkastid. Alustati informatsiooni levitamise ja sorteerimise vajalikkuse kohta, järgnes kastide hankimine (kooli ruumidesse paigaldati 21 kasti). Kastid sildistati, koostati juhendid, mida täpselt tohib nendesse panna.

Täis kogumiskastid viiakse eraldi ruumis seisvasse AS Vaania paberikonteineritesse.

Õpilasmavalitsus moodustas keskkonnakaitse komisjoni kontrollimaks, et igas kastis oleks ikka ainult vanapaber. Kevadel tegi kool kokkuvõtte ja autasustas tublimaid osavõtjaid.

OLEN TEADLIK TARB IJA

Jõhvi Gümnaasiumi õpilased võtsid jõulude eel vaatluse alla enda ja oma koolikaaslaste tarbimisharjumused. Eeltööna viidi läbi käitumise analüüs, kus selgitati välja tähtsamad eelistused: loendati asju, mida peeti enda jaoks hädavajalikuks, vajalikuks või mittevajalikuks.

Hädavajalikuks peeti puhast õhku ja vett, armastust, kodu, sõpru, igapäevast leiba ja Eesti Vabariiki. Lahtrisse “Ei ole üldse vajalik” paigutati pulgakommid, videod, muusikakeskus, näts, coca-cola, oma jalgratas ja – ime küll! – ka raamatud.

Lõppkokkuvõttes leiti, et arvuti, mobiiltelefon ja pulgakommid käivad tänapäeva elustiili juurde, kuid siiski saab ka ilma läbi.

Analüüsiti ka õpilaste tarbimisharjumusi seoses tervisliku toitumisega. Tutvuti toidu lisainete märgistusega. Leiti, et peaaegu kõik värvilised karamellkommid sisaldavad E-aineid. Kui “Kalevi” kommidelt võib korralikult infot välja lugeda, siis Venemaalt ja Ukrainast imporditud maiustuste pakenditel ei ole märgitud E- numbreid ega keemilist koostist.

Analüüsile ja selgitustööle järgnes maiustuste laa-

22. aprillil on
rahvusvaheline **MAAPÄEV!**

Jõhvi Gümnaasiumi 5. klassi õpilased õppisid õlgedest jõulukaunistusi ja kingitusi tegema. Õlepunutistega kaunistati klassi, lisaks jätkus materjali iga õpilase koju.

da väljakuulutamine. Käsitöö õpetaja ja koduste abiga valmistati ise maiustusi – moorapäid ja pulgakomme nii, et nende koostises ei oleks tervisele ohtlikke aineid.

Aasta lõpuks korraldati vanapaberi kogumise aktsioon. 4 päeva jooksul koguti 2,75 tonni vanapaberit, mis veeti ära OÜ Gektor-Grupp poolt.

SÄÄSTEV ENERGIATARBIMINE KOHTLA PÕHIKOOLIS

Projekti tulemusena said õpilased teavet elektrienergia tootmisest ja selle vajalikkusest. Säästupirnide katsetamine kodudes ja saadud andmete põhjal järelduste tegemine võimaldas õpilasi mõtlema panna elektrienergia kokkuhoiust.

Õppekäik Kohtla-Järve soojuselektrijaama andis projektis osalenutele hea ülevaate elektrienergia tootmise protsessist. Et tutvustada lastele ka elektrienergia tootmise pahupoold, viis kohalik giid Enn Käiss õpilased ka eetrijaama tuhaplatoodele. Leelisejärvede ja fenoolijõgede nägemine jättis lastele üsna võika mulje ja seetõttu võib arvata, et nüüdsest tarbivad nad elektrienergiat märksa teadlikumalt kui enne.

Viienda klassi õpilased katsetasid säästupirne ja koostasid referaate alternatiivenergia kasulikkusest Eestis. Koostatud referaate on võimalik kasutada õppematerjalina teistes klassides. Säästupirnide kasulikkus sai praktiliselt tõestatud: loodetavasti tegid selle põhjal järeldusi kodudes ka lapsevanemad.

SÄÄSTES ELEKTRIT MATSALU LAHE ÄÄRES SÄÄSTAME LOODUST KIRDE-EESTIS

See projekt paistis silma koostöö tõttu erinevate gruppide vahel: **Metsküla Algkool** kutsus osalema lapsevanemad, Lihula Gümnaasiumi loodusringi ja Kasari Põhikooli õpilased, Matsalu Naisseltsi ja Metsküla Kultuuriühingu. Teemaks oli elektrienergia kokkuhoid. Projekti käigus võeti koolis kasutusele 38 säästupirni, kõik aknad tihendati.

Detsembris ja jaanuaris võrreldi kodude energia tarbimist. Jaanuar oli kokkuhoiu kuu nii koolis kui kodus. Päevas hoiti kokku koolis keskmiselt 18 kWh elektrienergiat ja 21 krooni.

Anti välja kokkuhoidlikuma pere auhind, mille sai perekond Junker.

Ometi – l õ p m a t u l t kokku hoida ei saa. Tarbides vähem kui 2 kWh kuus ei ole võimalik talvel elada.

PEREKOND	Dets.	Jaan.
Junker	7 kWh	4 kWh
Loide	18 kWh	15 kWh
Ploom	3,3 kWh	2 kWh
Ots (ei olnud kodus)	59 kWh	48,7 kWh
Teppan	12,5 kWh	12 kWh
Veltman	14 kWh	12 kWh
Kaisel	29 kWh	28 kWh

TÄNA SÄÄSTAN MINA, TULEVIKUS VÕIDAME KÕIK!

Paide Ühisgümnaasiumi projektis paistsid silma kaks õpilasfirmat Staff ja Calh, kes tegutsevad spetsiaalse majandusõppe programmi järgi. Missiooniks on oma tegevuse kaudu selgitada noortele säästva arengu mõtet.

Firmade toodanguks on vanadest ajalehtedest, pudelitest, pakkenöörust, papist, jõupaberist ja riidejääkidest valmistatud keskkonnasõbralikud tooted: kalendrid, märkmikud, pildiraamid, märgid, kaardid, dekoratiivvaasid, ehted jms.

Toodete müümiseks töötati välja säästvat arengut ja keskkonnasõbralikku tarbimist toetav turundusstrateegia. Ostjatele selgitati toodete keskkonnasõbralikkust, materjalide kokkuhoiu ning jäätmete vähendamise võimalusi. Kaupa müüdi detsembrist kuni veebruarini Paide Ühisgümnaasiumis, infomessi "Teeviit" ja Kristiine keskuse Eesti õpilasfirmade laatadel Tallinas ja Intellektika messil Tartus. "Teeviidal" võitis "Staff" parima müügistrateegia auhinna ja Kristiine keskuses tunnustuse keskkonnasõbralikumade toote eest. Firma võttis osa rahvusvahelisest õpilasfirmade laadast Šveitsis, kus tutvustati oma rohelist mõttelaadi ka Euroopa noortele.

Logos on A-täht kolme ringleva noolega sümbol, mis tähendab, et kõik tooted on korduvkasutatavast materjalist. Teised tähed tähistavad vastavalt Save Today – Fine Future (säädta täna-hea tulevik).

INIMENE, MAJANDUS, SÄÄSTEV ARENG

Tartu Kommertsgümnaasiumi projekti keskseks ürituseks oli keskkonnakonverents. Konverents toimus kahes vanuseastmes: 5.-7. ning 8.-12. klasside õpilastele. Konverentsinädalal levitati ökorühma koostatud säästvat tarbimist propageerivaid voldikuid.

Õpilased esitasid uurimistöid erinevatest valdkondadest. Kõikide töödega saab tutvuda projekti käigus valminud veebileheküljel www.kmg.tartu.ee/~oko

Projekti raames tutvuti Lõuna-Eesti alternatiivsete veepuhastitega.

Mie maailm on muutunud,
tundmatuseni muutunud.

Palju, mis varem oli, on läinud.

Kuid kõige hirmsam tee meid ootab alles ees.

Pole miski sama moodi, kui meid siia ilma loodi.

Kas säästa või mitte säästa? Selles on küsimus.

Kas on veel lootust, et kõik päästa?

On meil selleks püsivust?

On palju suuri ootusi, kuid liiga vähe lootusi.

Ei valida saa aega, kus elame,

Valida saab tegusid, mis teeme.

Aron Jürisson

Viljandi C.R. Jakobsoni Gümnaasiumi 7. klassist

ENERGIASÄÄSTU PROGRAMM VILJANDI C.R.JAKOBSONI GÜMNAASIUMIS

Koolis on energiasäästu teemadel tööd tehtud juba ammu, kuid varem on sellest osa saanud vaid viiendad klassid loodusõpetuse tundides. Tänu toetusele kaasati sel aastal projekti rohkem õpilasi.

Projekti käigus moodustus 14 ökorühma 148 õpilasega 4-7 klassist. Koostati energiasäästu plaan nii koolile kui kodudele. Ühe kuu jooksul säästeti kokku 1640 kWh elektrienergiat. Ühes klassiruumis asendati tavalised pirnid säästupirnidega. Selgus, et uus, energiat vähem tarbiv valgustus andis ruumi kohta kolmekordse kokkuhoiu. Lõpuks toimus energia säästmise konverents, kus iga klassi ökorühm esines etteastega.

Aktiivsemate ökorühmade liikmetega käidi ekskursioonil Tallinna energiakeskuses ja loodusmuuseumis.

Projekti lõpuks esitati kooli juhtkonnale ettepanekud, kuidas saaks koolis energiat säästa. Samuti lubasid õpilased ka ise energia tarbimise vähendamisele kaasa aidata.

Fotol: Ökorühmade liikmed Viljandi gümnaasiumist ekskursioonil Tallinna energiakeskuses ja loodusmuuseumis.

ENERGIA SÄÄSTMINE KUUSTE PÕHIKOO LIS

Projekti käigus viidi läbi mitmesuguseid tegevusi, koostati 17 õpilasuurimust ja referaati jpm.

Vaatlustes ja mõõtmistes osales ka kooli juhtkond. Direktori ja majandusala juhataja juhendamisel mõõtsid 8.-9. klassi õpilased iganädalaselt elektrienergia ja küttekulu koolimajas. Üles märgiti ka ilmanäitajad. Saadud andmete alusel arvutati, kui palju raha kulus koolimaja kütmiseks ja valgustamiseks. Leiti seos ilmastikuolude ja energiakulu vahel. Kui energiasäästmise meetmed on võetud, on võimalik leida, kas energiatarbimisel on saavutatud kokkuvõtteid.

Projekti tulemusena võeti kasutusele 65 säästupirn ja päevavalguslampi, ühe kuu jooksul hoitakse kokku 400 EEK. Arvestades, et koolis töötatakse umbes 10 kuud, loodetakse arvutuste kohaselt säästa 4000 krooni aastas.

Paula Polikarpuse (Kuuste Põhikool) joonis Tsernobõli katastroofi ohvrast

KOOLI KÜTTESÜSTEEM

Henno Hiimäe, Kuuste Kooli 9. klass

Kool töötab selles majas alates 1951. aastast. Ahjuküte oli siin kuni 1988. aastani. Ahjude kütmiseks kulus 200 ruumimeetrit puid aastas. 1988. aastal ehitati keskküttesüsteem, majas on 735 radiaatoriribi.

1993. aastal paigaldati elektroodkatlad, et koolimaja kütmiseks kasutada elektrit. Aastas kulus kütteks keskmiselt 160000 kWh. Elektrienergia kallines ja oli vaja üle minna odavamale kütusele. 2000. aastast kütab maja kergel õlil töötav katel. Katla paigaldamiseks kulus 170 000 krooni. Puiduga oleks koolimaja kütmine kõige odavam, kuid see on töömahukas ning kõigis ruumides ei ole enam ahje. Elektri kasutamine oleks kõige kallim. Käesoleval ajal on kõige odavam kütta õliga.

Koolis toimunud mõõtmiste tulemusena saab näidata, kui palju sõltub kütuse kogus välisõhu temperatuurist. Temperatuuri langus 0° C juurest -20 kraadini tingib küttekulu kahekordse tõusu.

Keskmine kütusekulu erinevate kütuseliikide puhul

KÜTUSELIIK	KOGUS	ÜHIKU HIND (EEK)	MUUD KULUD (EEK)	MAKSUMUS AASTAS (EEK)
Puit	200 rm	150	22400 (töötasu) 10000 (ahjude remont)	94000
Elekter	170000 kWh	1,05	-	178500
Õli	20000 /l (2001.a.) 25690 /l (2002.a.)	6,0 4,6	- -	120000 118165

TARBIMISE JA PRÜGIMAJANDUSE EFEKTIIVSEMAKS MUUTMINE Tartu Loodusmaja ökorühmade toetusel

Tartu Loodusmaja ökorühmad ühinesid projektiga juba pilootfaasis. Läbi aktiivmeetodite innustati Tartu Loodusmaja lapsi elama säästlikumalt – pandi neid märkama, kogema, tunnetama. Lisaks loodi minisorteerimiskeskused Tartu Loodusmajas ja Tartu Botaanikaaias.

Alljärgnevalt mõned lihtsad võtted, mis on väärt järgimiseks ja edasi arendamiseks.

Prügi sorteerimise mäng

Osavõtjad said õpetaja poolt eelnevalt "koostatud" prügikasti, milles oli eri liiki jäätmeid. Õpilased pidid

Sorteerimiskeskus botaanikaaias

Sorteerimiskeskus loodusmajas

neid rühmitama ja andma neile nime. Lõpuks tegid ökogrupid – kes kleepides, kes joonistades - ühe õpetliku plakati. Selle käigus õpiti mõndagi uut ja kui keegi arvas midagi valesti, andsid kaaslased sõbralikult nõu.

Mäng ökorühmadele: jäätmete vähendamine

Iga grupi liige tõmbas loosiga ühe sedeli, millel oli kirjas jäätme liik – näiteks plastik, paber jms. Ülesandeks oli välja nuputada, kuidas selle grupi jäätmeid vähendada – jätta ostmata, leida uusi kasutusviise jne.

Keskkonnasõbralik tarbija

Õpilased käisid poes. Igauks otsis välja 5 toodet, mis olid millegi poolest keskkonnasõbralikud. Järgmisel tunnil pärast külaskäiku toimus arutelu.

TRAINING FOR YOUNG ENVIRONMENTAL LEADERS 2003–2004

Ready to take a big step forward?

SUPPORTED BY THE MINISTRY OF THE ENVIRONMENT AND TERRITORY, ITALY

INTRODUCTION

The REC has teamed up with Italian NGO L'Umana DiMora to establish a comprehensive Training for Young Environmental Leaders programme. It aims to provide advanced training in organisational and technological methods in a stimulating international atmosphere. The training sessions consist of three weeks of theoretical training in a multicultural setting at the REC's head office in Szentendre, Hungary, and a one-week study tour in Italy, focusing on management skills; the latest environmental methods (e.g. information technologies and market-based solutions); and the transfer of these skills to peers.

FOCUS

Theoretical training involves interactive group work and individual activities that produce tangible results — NGO and project management, campaign strategies, media relations, communications, fundraising, business plans for NGOs, public participation in environmental decision-making, NGOs and civil society, new approaches to environmental problems, and much more. Participants develop products tailored to their own needs, such as project proposals, funding strategies, press releases and community action plans.

After the theoretical training in Hungary, young leaders will travel to Italy to see first-hand how environmental concerns are tackled. L'Umana DiMora will show them how progressive farms in Italy employ sustainable agricultural practices, how national parks protect biodiversity and how recycling plants sort, recover and pass on valuable materials. They will also witness how NGOs in Italy carry out environmental campaigns and organise their projects within the context of EU regulations. Through this exposure, young leaders will contribute to actual environmental protection programmes, thus gaining valuable experience and building contacts for future cooperation.

Italian experts will also train participants in the preservation of protected areas, national parks and reserves; water resource management; sustainable agriculture and eco-tourism; waste management and cleaner production; animal and wildlife protection; foodstuff certification; energy efficiency; air quality and pollution; and transport and traffic.

ELIGIBILITY AND FUNDING

Participants from different backgrounds throughout Central and Eastern Europe are eligible for the programme. You should be between 20 and 30 years old, show a strong commitment to the environment in the CEE region, work in an environmental NGO, and speak and write English well.

For the 2003 and 2004 sessions, the REC invites participants from Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, the Czech Republic, Cyprus, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Macedonia, Malta, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia, Turkey and Yugoslavia. The REC will cover all costs related to travel, food, training fees and accommodation for participants from the countries listed above.

SELECTION PROCESS

All applications are screened by the REC to identify potential participants. Brief telephone interviews are conducted with selected participants for the final selection. Chosen participants are informed within three weeks after the interview.

Training period	Application Deadline
Schedule for 2003	
June 16 – July 12	April 14
October 20 – November 15	August 11
Schedule for 2004	
Jan. 12 – Feb. 7	November 10, 2003
March 8 – April 3	January 12
May 3-29	March 8
June 14 – July 10	April 5
September 6 – October 2	July 5
October 18 – November 13	August 16

APPLICATION AND MORE INFORMATION

Should you need further information, please do not hesitate to contact Adriana Craciun at the REC. For your convenience, an application form is available in REC Estonia office. Please complete the form in English, providing complete information as requested, and return it by e-mail, fax or post to:

Adriana Craciun

Project Manager, NGO Support and Capacity Building,
REC E-mail: acraciun@rec.org
Ady Endre ut 9-11, 2000 Szentendre, Hungary
Tel. (36-26) 504-068, Fax (36-26) 311-294

THE REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Kesk- ja Ida-Euroopa Regionaalne Keskkonnakeskus (The Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe – REC) on sõltumatu, kasumitaotluseta organisatsioon, mis loodi 1990. aastal Ameerika Ühendriikide, Euroopa Ühenduse Komisjoni ja Ungari Vabariigi initsiatiivil. RECi tegevus põhineb Hartal, millele on tänaseks allkirjutanud 26 riigi ja Euroopa Ühenduse Komisjoni esindajad) ja rahvusvahelisel lepingul Ungari valitsusega. RECi juhatab valitav Direktorite Nõukogu, mida nõustab Peaassamblee.

RECi ülesandeks on pakkuda informatsiooni, nõustamist, koostööd ja finantsabi, aidates kaasa keskkonnaprobleemide lahendamisele Kesk- ja Ida-Euroopas, vabale infovahetusele ja avalikkuse kaasamisele keskkonna-alaste otsuste langetamisel, arendades seejuures koostööd valitsusväliste organisatsioonide, valitsuste, ettevõtete ja teiste huvigruppide vahel.

RECi esindused asuvad Albaanias, Bosnia Herzeoviinas, Bulgaarias, Eestis, Horvaatias, Jugoslaavias, Leedus, Lätis, Makedoonias, Poolas, Rumeenias, Slovakkias, Sloveenias, Tšehhis, Türgis ja Ungaris.

RECi tegevust rahastavad peamiselt Euroopa Ühenduse Komisjon, Ameerika Ühendriigid, Jaapan, Austria, Kanada, Tšehhi Vabariik, Horvaatia, Taani, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Ungari, Madalmaad, Norra, Slovakkia, Šveits, Suurbritannia, valitsustevahelised organisatsioonid ja eraettevõtted.

REC ESTONIA

Rävala pst. 8 – C 506

Tallinn 10143

Tel/faks 6461423; 6605018

E-mail: info@recestonia.ee

<http://www.recestonia.ee>

<http://www.rec.org>

Saatja:

REC ESTONIA

Rävala pst. 8 – C 506

Tallinn 10143

